

претаритальних форм. Беручи до уваги те, що нами було розглянуто обмежений масив текстів епіграм, нам здається **перспективним** їх подальше вивчення та системний аналіз.

Література

- Адмони В. Г. Теоретическая грамматика немецкого языка. Строй современного немецкого языка. Москва : Просвещение, 1986. 336 с.
- Бондарко Ф. В. Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность. Ленинград : Наука, 1990. 264 с.
- Есперсен О. Философия грамматики. Москва : Изд-во иностранной литературы, 1958. 404 с.
- Москальская О. И. Грамматика немецкого языка. Москва : Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1958. 394 с.
- Темофеев Л. И. Краткий словарь литературоведческих терминов. Москва : Просвещение, 1985. 208 с.
- VI-Universalexikon A – bis Z. Leipzig : Bibliographisches Institut, 1988. 846 с
- Brinkmann H. Die Deutsche Sprache. Gestalt und Leistung. Düsseldorf : Schwann, 1998. 654 с.
- Ditze A. Deutsche Epigramme aus vier Jahrhunderten. Leipzig : Verlag Philipp Reclam Jun, 2001. 438 с.
- Karlheinz Kr. Sachwörterbuch für den Literaturunterricht. Berlin : Volkseignerverlag, 1987. 224 с.

(Матеріал надійшов до редакції 4.02.19. Прийнято до друку 9.03.19)

УДК: 811.111'38:821.111

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-76-15>

МЕЛЬНИЧУК А. О., КУЗНЕЦОВА І. В.

(*Національний університет «Запорізька політехніка»*)

СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ КОМПОЗИЦІЇ МОВНИХ ВІДРІЗКІВ В РОМАНАХ Д. БРАУНА «ЯНГОЛИ ТА ДЕМОНИ» ТА «КОД ДА ВІНЧІ»

Стаття присвячена виявленню синтаксично-стилістичних прийомів композиції мовних відрізків в романах Д. Брауна «Янголи та демони» та «Код да Вінчі». Особлива увага приділяється неповному реченню, граматичній інверсії, перериванню висловлювання. Синтаксично-стилістичні прийоми в досліджуваних романах створюють специфічну організацію речень, завдяки яким можлива передача різних конотативних і прагматичних характеристик описуваних подій, поведінки героїв і їх стану.

Ключові слова: синтаксично-стилістичні прийоми, неповне речення, граматична інверсія, парцеляція, переривання, переклад.

Melnichuk A. O., Kuznetsova I. V. Stylistic techniques for the composition of linguistic segments in D. Brown's novels «Angels and Demons» and «The Da Vinci Code». The article deals with the syntactic and stylistic identification techniques of the linguistic segment composition in D. Brown's novels "Angels and Demons" and "Coda da Vinci". Initial research indicates that contemporary fiction works are the subject of linguistic analysis to be understood as an the set analysis of all expressive means and stylistic techniques by which the writer embodies his ideological and artistic design and has the necessary influence on the reader or the listener. The «quality of language» consisting of various compositional and stylistic factors captures and holds the reader's attention and keeps him to a deep reading. The reader perception and reaction becomes one of the leading concepts in stylistic studies of art contemporary works. Their formation is the essence of unity form displaying and artwork content.

In the novels syntactic and stylistic techniques create a specific sentence organization, through which the various connotative transfer and pragmatic characteristics of the described events, the characters behavior and their status. These techniques include incomplete sentence, parceling, grammatical inversion, aposiopesis, preterition expression. In most cases, translators retain the author's techniques and design when translating syntactic and stylistic techniques. In omission and lexical transformations cases, it is possible to disturb the emotional background of the described events and to shift its emphatic centers.

Incomplete sentences are used to convey a natural communication atmosphere to create a the hero portrait and his status. In the analyzed novels a distinctive feature of incomplete sentence usage is to be included in non-native-direct language and to be used as an emphatic ending, completed in a semantic sense. Grammatical inversion contributes to the transmission of a special characters emotional state enhancing the mystery atmosphere. Aposiopesis, preterition are a semantic interruption of expression, the semantic chain breaking combining the linguistic segment into a single semantic whole potentially. Grammatical inversion clauses of the sentence can be broken. The breaking is always highlighted by three dots graphically.

Thus, translating techniques such as incomplete sentence, parceling, grammatical inversion, aposiopesis, preterition expression translators retain the author's technique or resort to grammatical transformations. In some cases transformations violate the author's intention and change the characters picture status.

Key words: syntactic and stylistic techniques, incomplete sentence, grammatical inversion, parceling, interruption, translation.

На сьогоднішній день однією з найбільш актуальних і суперечливих проблем у сучасній філологічній науці є розуміння художнього тексту. Це пояснюється, з одного боку, особливостями художньої мови, яка відзначається полісемантичністю та можливістю

неоднозначної інтерпретації значень мовних одиниць, з іншого – індивідуальними особливостями авторського стилю письменника. У той же час сприйняття тексту різними читачами не може бути однаковим, це пов'язано з процесом мислення та рівнем літературної культури кожної людини. Романи Дена Брауна користуються величезною популярністю в усьому світі і поступово стають предметом мовностилістичних аналізів, що призводить до постановки нових завдань перед стилістикою, фундаментальні основи якої склалися в другій половині ХХ століття.

Не менші завдання постають у зв'язку із зазначеними змінами перед практиками і теоретиками перекладу. Типи текстів визначають підхід і вимоги до перекладу, впливають на вибір прийомів перекладу і визначення ступеня еквівалентності перекладу оригіналу. Мета і завдання перекладу, як відомо, залежать від жанру оригіналу. Закономірності перекладу твору кожного з жанрів мають свої відмінності [Федоров 2002, с. 339]. В умовах розвитку нових жанрів від перекладу вимагається не тільки точність, збереження авторського задуму, але і здатність так само активно захоплювати і утримувати увагу читача, як це відбувається в оригінальних творах. Вищесказане визначає **актуальність** цього дослідження.

Об'єкт даного дослідження – тексти опублікованих у 2016 і 2017 роках творів відомого американського журналіста, письменника Дена Брауна «Янголи та демони» і «Код да Вінчі» і їх переклади. **Предмет** дослідження – стилістичні особливості романів «Янголи та демони» і «Код да Вінчі» і способи їх відображення в перекладі.

Мета даного дослідження полягає у виявленні та описі основних синтаксично-стилістичних прийомів, використовуваних Деном Брауном в своїх романах при перекладі. **Завданнями** дослідження є встановлення й аналіз сукупності використовуваних у стилетвірній функції мовних засобів, до яких звертається Ден Браун для передачі художнього задуму романів; та зіставлення підлягаючих аналізу мовних засобів в оригіналі з відповідними одиницями в текстах-перекладах і встановлення їх адекватності й стилістичної відповідності в кожному окремому мовному відрізку.

Синтаксично-стилістичні прийоми, які створюють специфічну організацію речення, завдяки якій можлива передача різних конотативних і прагматичних характеристик описують події, поведінку героїв і їх стан. У стилістиці звичайно виділяється значна кількість стилістичних прийомів, заснованих на різних синтаксичних виразних засобах. Тут будуть розглянуті деякі з тих, які зустрічаються в досліджуваних романах [Lipgart 2007, с. 55].

Одним з синтаксично-стилістичних прийомів в романах «Янголи та Демони» та «Код да Вінчі» служить неповне речення. Неповне речення, як особливий структурний тип, особливо характерне для усної мови. Тому цілком природно очікувати подібні речення в тих фрагментах досліджуваних текстів, де мова героїв наближена до усного типу мови. У живій мові відсутність того чи іншого члена речення укладається в стандарт мовної поведінки, норму усного мовлення і не має собі за мету впливати на слухача особливим чином. Неповне речення стає стилістичним прийомом, коли з його допомогою вирішується будь-яка композиційна або стилістична завдання автора. В досліджуваних творах це, перш за все, прагнення передати атмосферу природного спілкування, необхідність переконати читача в життєвості описуваних подій, а також створити той чи інший портрет героя і його стан [Lipgart 2007, с. 43].

Так, наприклад, неповного речення доповнює портрет пілота в романі «Янголи та демони» – просту і доброзичливу людину, яка говорила з незрозумілим акцентом: «Янголи і демони» – розділ 4: *Langdon stopped dead in his tracks and gaped at the aircraft parked on the tarmac. «We're riding in that?» The man grinned. «Like it?»* [Brown 2001, с. 27]. – *Ленгдон дивився кілька секунд, нічого не розуміючи. – Ми що, полетимо ось на цій штуці? – Подобається? – розплився в широкій посмішці пілот* [Кам'янець 2016, с. 30].

У наведеному нижче прикладі стає очевидним бажання Тібінга вести себе легко і невимушено, тому, з волі автора, він вітає Роберта Ленгдона неповним реченням, в якому пропущена група підмет присудок: «Код да Вінчі» – розділ 67:

«So glad you popped in this evening, Robert,» Teabing said, grinning as if he were having fun for the first time in years [Brown 2004, с. 306]. – Який же я радий, що ви сьогодні заскочили, Роберте, — сказав Тібінг із такою щасливою усмішкою, наче йому вперше за довгі роки випала нагода розважитись [Кононенко 2017, с. 27].

Перекладач використовує кілька трансформацій. По перше, він змінює неповне речення на повне і вставляє вступну фразу «А знаєте». По-друге, перетворює невластиву мову в пряму і замінює умовний спосіб на дійсний. Можна, можливо припустити, що подібні заміни змінюють модальність і стилістику всього мовного відрізка, але зберігають його загальний зміст.

У прикладі з «Янголів та демонів» у вступному реченні в останній фразі пропущено підмет *It*: «Янголи та демони» – розділ 54:

Minutes later, he looked down and realized he had abandoned his spatula and was turning pages by hand. Oops, he thought, feeling vaguely criminal. The lack of oxygen was affecting his inhibitions. Looks like I'll burn in archivist's hell [Brown 2001, с. 245]. – За кілька хвилин він усвідомив, що гортає сторінки руками. (це так, подумав, почуваячись мало не злочинцем. Брак кисню почав даватися взнаки. Горітиму я в пеклі для архіваріусів. [Кам'янець 2016, с. 250].

У перекладі вступне і основне речення трансформовані в одне, в якому форма імперативу *горіти* вжита в значенні дійсного способу. Застосована трансформація дозволяє зберегти модальність висловлювання в оригіналі.

Відмінною особливістю вживання неповних речень у текстах аналізованих романів можна назвати те, що вони використовуються не тільки в діалогічній або прямій мові героїв. Ден Браун включає їх в невластиву мову і застосовує в якості емпатичного завершення, закінченого в смисловому плані мовного відрізка і тим самим відмежовує один протяжний фрагмент тексту від іншого всередині надфразової єдності. Таким чином, автору вдається передати напруженість ситуації, почуття страху і сум'яття героя. У подібних випадках перекладачі романів зберігають авторський прийом. Слід також зауважити, що коли Ден Браун виділяє неповні речення в розглянутій функції курсивом, те ж саме роблять і перекладачі. Наприклад: «Янголи та демони» – розділ 93:

*Scrambling across the marble floor, he pulled himself out from beneath the casket and to the other side. **Dead end.** Langdon was now face to face with the rear wall of the niche. He had no doubt that this tiny space behind the tomb would become his grave. And soon, he realized, as he saw the barrel of the gun appear in the opening beneath the sarcophagus. The Assassin held the weapon parallel with the floor, pointing directly at Landon's midsection. **Impossible to miss.** Langdon felt a trace of self-preservation grip his unconscious mind [Brown 2001, с. 415]. – Кров кинулася Ленгдонові в обличчя; він втиснувся під саркофаг іще глибше і, ковзаючи по гладкій мармуровій підлозі, переповз на протилежний бік, **Глухий кут**. Перед очима Ленгдона була задня стіна ніші. Він уже не мав сумнівів: цей вузький простір за чужим гробом стане йому могилою. І то скоро, зрозумів він, побачивши в отворі під саркофагом дуло пістолета. Убивця тримав зброю паралельно до підлоги і цілився просто Ленгдонові в груди. **Не влучити неможливо**. Не тямлячи себе зі страху, керуючись суто інстинктом самозбереження, Ленгдон ліг на живіт паралельно з саркофагом і вперся долонями в підлогу [Кам'янець 2016, с. 420].*

Іншим використаним Деном Брауном синтаксичним прийомом побудови речення служить парцеляція. Членування фрази або окремого мовного відрізка різної складності і протяжності стає стилістичним прийомом в тому випадку, якщо воно не тільки інтонаційно оформляє висловлювання, але має на меті створення певної атмосфери і характеристики

героїв. Так, наприклад, уривчастий характер опису вбивці в наступному уривку найбільш точно передає його портрет і в смисловому плані збігається з описом багатолюдній, що знаходиться в русі вулиці: «Янголи та демони» – розділ 5:

On a busy European street, the killer serpented through a crowd. He was a powerful man. Dark and potent. Deceptively agile. His muscles still felt hard from the thrill of his meeting [Brown, 2001, с. 29]. – *Убивця маневрував поміж натовпом на людній вулиці європейського міста. Це був дужий чолов'яга. Смаглявий і дивовижно спритний. М'язи в нього й досі були напружені після недавньої важливої зустрічі* [Кам'янець 2016, с. 32].

Автор виділяє прикметники в відокремлені фрагменти і таким чином робить акцент на характерних зовнішніх рисах героя. Перекладач усуває парцеляцію та допускає кілька трансформацій. Він переставляє в перекладі слова *potent* і *agile*, опускає прислівник *deceptively* і описує не фізичний стан героя (*His muscles still felt hard*), а емоційний – все ще схвильований, – порушуючи тим самим і задум автора, і ритмічну організацію уривка.

Грамматична інверсія використовується в текстах романів як синтаксично-стилістичний засіб, який служить не тільки емпатичній цілі, але також сприяє передачі особливого емоційного стану героїв. Наприклад, в романі «Код да Вінчі» підказка, яку Софі намагається передати Ленгдону, являє собою неповне речення з інверсією, за рахунок чого досягається максимальна ступінь таємничості фрази, яка може стати ключем до розгадки. Є. Кононенко зберігає авторський прийом і передає сенс таємничості і загадковості послання Софі: «Код да Вінчі» – розділ 30:

Think! She pictured the message scrawled on the protective glass of the Mona Lisa. So dark the son of man [Brown 2004, с. 141]. – *«Думай же!» Подумки вона знову уявила напис на захисному склі перед «Моною Лізою». Настільки темна облуда людини.* [Кононенко 2017, с. 141].

У текстах досліджуваних романів широко використовується прийом переривання висловлювання. Можна виділити два різновиди подібного переривання. Перший, найбільш близький до стилістичного прийому умовчання, полягає в смисловому обриві висловлювання, в розриві смислового ланцюга, потенційно об'єднуючий мовний відрізок в єдине смислове ціле. У романах Дена Брауна подібний смисловий обрив, з одного боку, відображає психо-емоційний стан героя, а з іншого боку – дає читачеві можливість здогадатися, що має йти далі або що було не договорено.

Обрив завжди виділяється графічно трьома крапками. Оскільки крапки являють собою графічне зображення припинення фонації, викликане різними причинами, воно дозволяє передати цілу палітру станів героїв - збентеження, невпевненість, страх і т. д. Користуючись трьома крапками, Ден Браун спирається на їх емотивну функцію. У подібних випадках перекладачі не порушують змістовного і композиційного задуму автора. Наприклад: «Код да Вінчі» – розділ 13:

"Hold on. You're saying the curator knew your favourite piece of art?" She nodded. "I'm sorry. This is all coming out of order. Jacques Sauniere and I..." [Brown 2004, с. 104]. *Зачекайте хвильку. То куратор знав, який твір да Вінчі ваш улюблений? Вона кивнула: –Пробачте. Мені треба було розповісти все по порядку. Жак Соньєр і я...* [Кононенко 2017, с. 88].

Перериваючи висловлювання Софі, автор ще більше втягує читача в атмосферу таємничості, загадковості і дає йому можливість самому створити новий сенс або здогадатися, що Софі скаже в кінці.

За допомогою переривання, або емоційного членування мовного відрізка, автор ніби занурює читача в свідомість героїні і тим самим змушує читача наблизитися у своєму сприйнятті до стану героїні. Автор відтворює фрагменти з пам'яті героїні і дозволяє читачеві сприймати їх як свої власні спогади завдяки поєднанню емоційного членування речення і трьох крапок: «Код да Вінчі» – розділ 74:

As she began to recount what had happened that night, she felt herself drifting back... alighting in the woods outside her grandfather's Normandy chateau... searching the deserted house in confusion... hearing the voices below her... and then finding the hidden door [Brown 2004, с. 337]. – *Пригадуючи події тієї ночі, Софі неначе перенеслася в минуле... Ось вона виходить з авта біля нормандського будинку дідуся...збентежена бродить порожнім будинком...чує внизу голоси...і знаходить потаємні двері.* [Кононенко 2017, с. 346].

У **висновку** зазначимо, що синтаксично-стилістичні прийоми в досліджуваних романах створюють специфічну організацію речень, завдяки яким можлива передача різних конотативних і прагматичних характеристик описуваних подій, поведінки героїв і їх стану. До цих прийомів ставляться неповне речення, граматична інверсія, переривання висловлювання. Неповні речення використовуються для передачі атмосфери природного спілкування, створення портрета героя і його стану. Відмінною особливістю вживання неповних речень у текстах аналізованих романів є те, що вони включені в невластиву-пряму мову і застосовуються в якості емпатичного завершення, закінченого в смисловому плані. Граматична інверсія сприяє передачі особливого емоційного стану героїв, посилення атмосфери таємничості. Переривання висловлювання, замовчування, полягає в смисловому обриві висловлювання, в розриві смислового ланцюга, потенційно об'єднуючого мовний відрізок в єдине смислове ціле. Обривами можуть бути розділені граматично неузгоджені члени речення. Обрив завжди графічно виділяється трьома крапками.

Таким чином, при перекладі таких прийомів, як неповне речення, парцеляція, граматична інверсія, переривання висловлювання перекладачі зберігають авторський прийом або звертаються до граматичних трансформацій. В окремих випадках трансформації порушують авторський задум і змінюють малюнок стану героїв.

Література

- Браун Д.* Янголи та демони : пер. з англ. А. Кам'янець. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 544 с.
Браун Д. Код да Вінчі : пер. з англ. Є. Кононенко. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 333 с.
Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) М. : Филология три, 2002. 418 с.
Brown D. The Da Vinci Code. New York : Delacorte Press, 2004. 416 p.
Brown D. Angels & Demons. New York : Pocket Books, 2001. 300 p.
Lipgart A. A., Roberts A. R. Parody and Style. On "The Da Vinci Code" by Dan Brown, «The Asti Spumante Code» by Toby Clements and the «Va Dinci Code». Moscow : KomKniga, 2007. 152 p.

(Матеріал надійшов до редакції 27.02.19. Прийнято до друку 20.03.19)

УДК: 800: 159.9 + 800: 316

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-76-16>

МОРОЗ А. А.

(Бердянський державний педагогічний університет)

РОСІЙСЬКА АРМІЯ МИКОЛИ І ОЧИМА АНГЛІЙЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ 1853-1856 РР. (ЛІНГВОІМАГОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті проаналізовано погляди британських солдатів, офіцерів і журналістів на їхніх противників – росіян під час Російсько-турецької війни 1853-1856 рр. з точки зору лінгвоімагології. Автори мемуарів використовують наступні засоби інтерпретації лінгвоімагологічного аспекту: інверсія, метафора, знаки оклику, суперлативи, протиставлення, експресивні словосполучення, суперлативи, фонетичні повтори, лексичні повтори, деталь та стереотипи. Естетична та етична оцінка вживаються для додавання оповіді виразності.

Ключові слова: лінгвоімагологія, оцінка, виразність, деталь, міжкультурна комунікація.

Moroz A. Russian army of Nicholas I from the viewpoint of the British during the Russo-Turkish War of 1853-1856 (linguomagological aspect). The article analyzes the views of British soldiers, officers and journalists on their adversaries – the Russians during the Russo-Turkish War of 1853-1856 from the viewpoint of linguomagology. This area explores the means of image verbalization. Memoirs of Crimean witnesses, journalist notes, letters from English soldiers and officers were selected for the